

Jerzy Sperka
(Uniwersytet Śląski w Katowicach)

<https://orcid.org/0000-0002-1316-4640>

Książęta śląscy w relacjach Polski z Czechami w początkowym okresie rewolucji husyckiej

<https://doi.org/10.26881/sds.2022.25.12>

Keywords: Jan II Żelazny, Czech Kingdom, Kingdom of Poland, Silesian Dukes, Władysław Jagiełło, Witold, Zygmunt Luksemburski (Sigismund of Luxemburg)

Tuż przed rewolucją husycką, w końcu drugiej dekady XV w., wzdłuż południowej granicy Królestwa Polskiego leżało kilka księstw śląskich, w których panowało kilkunastu książąt. Na Górnym Śląsku byli to przedstawiciele Piastów i Przemyślidów, książęta: opolscy (bracia: Bernard, Jan Kropidło biskup kujawski, Bolesław IV i jego syn Bolesław V), kozielsko-bytomski (Konrad Biały oleśnicki), cieszyński (Bolesław I), oświęcimski (Kazimierz), raciborski (Jan II Żelazny) i opawscy (Przemek i Waclaw). Na Dolnym Śląsku panowali natomiast tylko Piastowie: Ludwik brzeski i legnicki, Konrad Kantner oleśnicki, Jan ziebicki, Jan zagański, Ruprecht lubiński, Henryk IX Starszy głogowski, Henryk X Rum-pold Młodszy głogowski, Konrad ścinawski, Waclaw i Ludwik oławscy. Osobnym tworem było biskupie księstwo nysko-otmuchowskie, faktyczny łącznik między tymi dwiema częściami śląskiej prowincji. Książęta śląscy pozostawali od 1327 i 1329 r. w zależności lennej od monarchów czeskich, a rządzone przez nich księstwa od 1348 r. stanowiły część Korony Czeskiej. Wszystkie księstwa były niewielkie terytorialnie, ale dolnośląskie – pod względem finansowym – dużo bogatsze od górnośląskich. Inaczej także kształtowała się struktura ludnościowa, w dolnośląskich przeważał żywioł niemiecki (tak w miastach – dużych jak na warunki

środkowoeuropejskie, jak i na wsiach). W księstwach górnośląskich było inaczej, żywiotu niemieckiego dużo mniej, miasta poza Raciborzem należały do tych średnich albo małych. Jednak to księstwa górnośląskie – mimo że niewielkie terytorialnie i słabe ekonomicznie – były dla Korony Polskiej bardzo ważne pod względem politycznym i gospodarczym, bowiem przez ich terytoria (księstwo oświęcimskie, cieszyńskie, raciborskie) biegły najkrótsze drogi handlowe ze stolicy Królestwa Polskiego – Krakowa – na Morawy i dalej do Czech, do Pragi, oraz do Wrocławia (główny szlak handlowy Wschód–Zachód, który prowadził przez księstwo bytomskie i przede wszystkim opolskie). W związku ze swoim położeniem księstwa te stanowiły pomost z ziemiami Korony Czeskiej, a ich książęta łącznikiem z władcami Czech, w tym czasie z Luksemburgami¹.

Król Władysław Jagiełło i jego doradcy doskonale zdawali sobie sprawę z potrzeby utrzymania dobrych stosunków z przygranicznymi książętami. Jednym z ważnych elementów budujących te relacje była polityka matrymonialna. W ciągu prawie trzydziestu lat, od końca lat 80. XIV w. do połowy drugiej dekady XV w., doszło do siedmiu małżeństw bliższych i dalszych krewnych króla Władysława Jagiełły z książętami i księżnymi górnośląskimi. Niestety, większość z nich pozostała bezdzietna. Potomstwo dały tylko trzy z nich, a mianowicie: małżeństwo Jana II Żelaznego raciborskiego z Heleną, córką Dymitra Korybuta nowogrodzkiego, bratanicą Jagiełły; Bolesława cieszyńskiego z Eufemią, córką Siemowita IV płockiego i Aleksandry, siostrzenicy Jagiełły; oraz Bolesława V opolskiego z Elżbietą Granowską, pasierbicą Jagiełły, córką Elżbiety Pileckiej. Dodać należy jeszcze jeden związek, a mianowicie, niestety też bezdzietny, Bernarda opolsko-niemodlińskiego z Jadwigą, córką Spytka z Melsztyna, wojewody krakowskiego². Zawarte małżeństwa przekładały się

¹ Z ważniejszych prac przedstawiających ogólną sytuację polityczną i gospodarczą księstw śląskich zob.: J. Dąbrowski, *Dzieje polityczne Śląska w latach 1290–1402* [w:] *Historia Śląska od czasów najdawniejszych do roku 1400*, t. 1, red. S. Kutrzeba, Kraków 1933 (wyd. 2, Kraków 2013), s. 371–378, 387–394, 469–473; J. Rajman, *Pogranicze śląsko-malopolskie w średniowieczu*, Kraków 1998, s. 56–81, 130–155, 259–291; R. Żáček, *Górny Śląsk na progu historii* [w:] *Historia Górnego Śląska. Polityka, gospodarka i kultura europejskiego regionu*, red. J. Bahlcke, D. Gawrecki, R. Kaczmarek, Gliwice 2011, s. 104–116; M. Čapský, *Górny Śląsk w okresie późnego średniowiecza (1327–1526)* [w:] *Historia Górnego Śląska...*, s. 117–125.

² K. Jasiński, *Rodowód Piastów śląskich. Piastowie wrocławscy, legnicko-brzescy, świdniccy, ziebiccy, głogowscy, żagańscy, oleśniccy, opolscy, cieszyński i oświęcimscy*, Kraków 2007, s. 572, 577–578, 630; J. Tęgowski, *Pierwsze poko-*

oczywiście na wzajemne stosunki i przynosiły doraźne korzyści. Widocznym efektem była neutralność książąt górnośląskich w konflikcie Polski z Władysławem Opolczykiem w latach 1391–1396. Ale dobre relacje – to także efekt przyjaznych w tym czasie stosunków króla Jagiełły z królem Waclawem IV, któremu większość książąt śląskich pozostała wierna, zwłaszcza w konflikcie z Jednotą Pańską wspieraną przez margrabiego morawskiego Jodoka i króla węgierskiego Zygmunta Luksemburskiego³. W następnych latach stosunki między Koroną Polską a książętami śląskimi układały się poprawnie. Świadczy o tym chociażby udział większości z nich (Jana II Żelaznego raciborskiego, Bolesława cieszyńskiego, Przemka i Waclawa opawskich, Bernarda opolskiego, Konrada Kantnera i Konrada Białego oleśnickich, Waclawa krośnieńskiego i Waclawa lubińskiego) w wojnie z zakonem krzyżackim po stronie króla polskiego latem 1414 r., na którą przyprowadzili prawie dwa tysiące swoich rycerzy⁴.

lenia Giedyminowiczów, Poznań–Wrocław 1999, s. 85–86, 113–114, 153–155, 160–161, 242; *idem*, *Władcy śląscy w polityce małżeńskiej króla Władysława Jagiełły (1386–1412)* [w:] *Piastowie śląscy w kulturze i europejskich dziejach*, red. A. Barciak, Katowice 2007, s. 232–243; J. Sperka, *Związki rodzinne króla Władysława Jagiełły z książętami górnośląskimi i Luksemburgami w tle* [w:] *Ojcowie i synowie. O tron, władzę, dziedzictwo. W 700. rocznicę narodzin Karola IV Luksemburskiego, króla czeskiego i cesarza 1316–1378*, red. B. Możejko, A. Paner, Gdańsk 2018, s. 186–197; *idem*, *Jeszcze raz o okolicznościach zawarcia małżeństwa między Jadwigą Melszyńską i księciem opolskim Bernardem* [w:] *Inter Regnum et Ducatum. Studia ofiarowane Profesorowi Janowi Tęgowskiemu w siedemdziesiątą rocznicę urodzin*, red. P. Guzowski, M. Liedke, K. Boroda, Białystok 2018, s. 523–534. W tym czasie doszło jeszcze do jednego małżeństwa księcia górnośląskiego z przedstawicielką Giedyminowiczów, a mianowicie przed 1394 r. (może w 1385/1386) Anna, córka Lubarta, stryja Jagiełły, wyszła za Przemka opawskiego. Jednak ten mariaż najprawdopodobniej zaaranżował książę Władysław Opolczyk, zob. M. Čápský, *Vévoda Přemek Opavský (1366–1433). Ve službách posledních Lucemburků*, Brno–Opava 2005, s. 70–71; J. Sperka, *Władysław, książę opolski, wieluński, kujawski, dobrzyński, pan Rusi, palatyn Węgier i namiestnik Polski (1326/1330–8 lub 18 maja 1401)*, Kraków 2016, s. 139–140.

³ A. Strzelecka, *Ze studiów nad stosunkami polsko-czeskimi za Waclawa IV i Władysława Jagiełły*, „Małopolskie Studia Historyczne” 1965, t. 8, z. 3–4, s. 52; J. Sperka, *Z dziejów wojen Władysława Jagiełły z księciem opolskim Władysławem. Działania wojenne w latach 1393–1394* [w:] *Cracovia – Polonia – Europa. Studia z dziejów średniowiecza ofiarowane Jerzemu Wyrozumskiemu w sześćdziesiątą piątą rocznicę urodzin i czterdziestolecie pracy naukowej*, red. K. Baczkowski, W. Bukowski, Kraków 1995, s. 310–311, 317; *idem*, *Wojny króla Władysława Jagiełły z księciem opolskim Władysławem (1391–1396)*, Wodzisław Śląski 2011 (wyd. 2), s. 27, 41, 51–52, 64, 68, 82–83.

⁴ Geheimes Staatsarchiv Preußischer Kulturbesitz in Berlin, Ordensbriefarchiv, nr 2111, k. 257v–261 (tu list wypowiedni książąt z wymienionymi imiennie

Wizyty książąt śląskich w Krakowie, na dworach królowej i króla, udział w ważnych uroczystościach czy zjazdach międzynarodowych stały się w tym czasie normą⁵. Jeszcze w końcu listopada (24–26) 1419 r. w Niepołomicach Jagiełło i królowa Elżbieta przyjmowali Jana II Żelaznego raciborskiego, Eufemię księżną cieszyńską, Kazimierza oświęcimskiego, Bernarda opolskiego i Konrada Kantnera oleśnickiego⁶. Jednak to spotkanie już się odbywało w gwałtownie zmieniającej się sytuacji międzynarodowej, zwłaszcza w Czechach, i pewnie o tym w trakcie biesiad dyskutowano. Jak wiadomo, 16 sierpnia 1419 r. zmarł król Wacław IV, a jego śmierć otworzyła perspektywy przejścia korony przez Zygmunta Luksemburskiego, króla rzymskiego i węgierskiego. Tron należał mu się zgodnie z prawem, ale większość Czechów nie chciała go zaakceptować, ponieważ obwiniano go o śmierć Jana Husa na soborze w Konstancji. W Czechach latem tego roku wybuchło powstanie i wkrótce husyci opanowali jedną trzecią kraju. Zygmunt nie zamierzał jednak się układać z powstającym ruchem husyckim⁷. Niewątpliwie w Niepołomicach poruszano i inne sprawy, zwłaszcza te dotyczące bezpośrednio Polski. Król i elity rządzące oczekiwały bowiem na korzystne – jak mniemano – rozstrzygnięcie króla Zygmunta Luksemburskiego w sporze polsko-krzyżackim, o czym ten ostatni zapewnił Jagiełłę jeszcze we wrześniu, w trakcie spotkania w Sączu⁸. Wyrok miał być wydany wkrótce, podczas pobytu Zygmunta we Wrocławiu. Ale do stolicy Śląska wybierała się nie tylko delegacja polska, wybierali się także książęta śląscy, wezwani tam przez Zygmunta Luksemburskiego na sejm Rzeszy.

rycerzami z ich oddziałów); Długosz, lib. 11, s. 34; ks. 11, s. 34; M. Biskup, *Wojny Polski z zakonem krzyżackim 1308–1521*, Gdańsk 1993, s. 102–103.

⁵ J. Sperka, *Przyjaźń, wrogość, współpraca. Władysława Jagiełło wobec książąt śląskich* (w przygotowaniu do druku).

⁶ *Rachunki dworu króla Władysława Jagiełły i królowej Jadwigi z lat 1388–1420*, wyd. F. Piekosiński, Kraków 1896, s. 538–540; KDP, t. 4, Warszawa 1887, nr 18 (29 listopada 1419 r. król udzielił pożyczki Konradowi Kantnerowi w wysokości 200 grzywien).

⁷ Na temat ogólnej sytuacji w Czechach zob. F. Kavka, *Posledni Lucemburk na českém trůně*, Praha 1998, s. 30 *et. seq.*; F. Šmahel, *Husitská revoluce*, t. 1, 3, Praha 1995, 1996, *passim*; A. Paner, *Luksemburgowie w Czechach. Historia polityczna ziem czeskich w latach 1310–1437*, Gdańsk 2004, s. 174–186; *Husitské století*, red. P. Cermanová, R. Novotný, P. Soukup, Praha 2014, s. 176–177, 194–200.

⁸ Długosz, lib. 11, s. 97–98; ks. 11, s. 100–101; Z.H. Nowak, *Międzynarodowe procesy polubowne jako narzędzie polityki Zygmunta Luksemburczyka w północnej i środkowowschodniej Europie (1412–1424)*, Toruń 1981, s. 85.

W styczniu 1420 r. we Wrocławiu stawiło się liczne grono książąt śląskich, a mianowicie: Jan Żelazny raciborski, Przemek opawski, Ludwika brzeski i legnicki, Jan ziębicki, Henryk IX Starszy głogowski, Konrad Kantner oleśnicki, Rupert lubiński i Waclaw oławski, a przede wszystkim biskup wrocławski Konrad oleśnicki. Nie było nikogo z książąt cieszyńskich, oświęcimskich, opolskich, nie przybył też Konrad IV Starszy oleśnicki. Jednak ci, którzy dotarli, złożyli hołd królowi Zygmuntovi Luksemburskiemu, a później byli świadkami ogłoszenia krucjaty przeciw husytom, ukarania na gardle wrocławian oskarżonych o herezję, ale także wydanego zaraz na początku zjazdu – 6 stycznia – wyroku w sporze polsko-krzyżackim⁹. Wyrok dla Polski niekorzystny, faktycznie potwierdzający stan rzeczy regulowany pokojem toruńskim z 1411 r., był jedynym, jaki mógł wydać w tym czasie Zygmunt. W przyszłej wojnie, której się spodziewał, potrzebował sojuszników, przede wszystkim książąt niemieckich, nie więc dziwnego, że porzucił Jagiełłę dla Korony Czeskiej, a chcąc zyskać popularność w Niemczech, wydał korzystny wyrok dla zakonu. Po zakończeniu w marcu wrocławskiego zjazdu Zygmunt ruszył na czele krucjaty (ogłoszonej przez papieża Marcina V) do Czech, aby przejąć koronę św. Waclawa i jednocześnie rozprawić się z husytami. W działania po stronie Zygmunta zaangażował się Przemek opawski, pozostali książęta podeszli do problemu ostrożniej, chociaż część z nich uczestniczyła w koronacji 28 lipca w katedrze praskiej (Jan ziębicki, Ludwik brzesko-legnicki, Henryk Rumplod, Jan żagański i Przemek opawski)¹⁰. Nie wiadomo jednak, czy brali udział w bitwie pod Vitkowem (14 lipca). Natomiast w bitwie pod Wyszehradem rozegranej 1 listopada 1420 r. najpewniej

⁹ *Codex diplomaticus Regni Poloniae et Magni Ducatus Lithuaniae*, t. 4, wyd. M. Dogiel, Vilnae 1764, s. 108; Długosz, lib. 11, s. 115; ks. 11, s. 120. Wyrok wrocławski był szeroko omawiany w historiografii, z ważniejszych prac zob.: A. Prochaska, *Wyrok wrocławski*, PH 1909, t. 8, s. 49–62, 154–166, 269–283; S. Zajączkowski, *Studia nad procesami Polski i Litwy z zakonem krzyżackim w latach 1420–1423*, „Ateneum Wileńskie” 1937, R. 12, s. 320 *et. seq.*; Z.H. Nowak, *Międzynarodowe procesy...*, s. 81–122. Inną interpretację niż dotychczasowa literatura historyczna daje J. Nikodem, *Polska i Litwa wobec husyckich Czech w latach 1420–1433. Studium o polityce dynastycznej Władysława Jagiełły i Witolda Kiejstutowicza*, Poznań 2004, s. 191–199; *idem*, *Witold. Wielki książę litewski (1354 lub 1355–27 października 1430)*, Kraków 2013, s. 325–328.

¹⁰ *Kronika Bartoška z Drahonice*, wyd. J. Emler [w:] *Fontes rerum Bohemicarum*, t. 5, Praha 1893, s. 493–494; M. Čapský, *Vévoda Přemek Opavský...*, s. 219.

uczestniczył Waclaw opawski, który przez osobistego gońca zawiadomił Jagiełłę o klęsce Zygmunta (poseł dotarł do Niepołomic 11 listopada 1420 r.)¹¹.

Jak wiadomo, w połowie 1420 r. umiarkowane kręgi husyckie zaoferowały koronę czeską Jagielle, a kiedy ten zwlekał z odpowiedzią, a potem odmówił, ofertę złożyli Witoldowi. Zaczęły się długie, bo dwuletnie pertraktacje ze stroną husycką, a jednocześnie gra Jagiełły i Witolda z Zygmuntem Luksemburskim, w której sprawę husycką wykorzystywano jako element zemsty na Luksemburczyku za wyrok wrocławski, a jednocześnie nacisku zmierzającego do jego zmiany. Między Polską i Czechami zaczęły kursować poselstwa oficjalne i nieoficjalne, wysłannicy z listami i ustnymi poleceniami. Najkrótsza droga z Krakowa do Pragi wiodła przez terytorium księstw górnośląskich. Przez Oświęcim, Pszczynę i dalej przez Cieszyn lub Racibórz docierało się na Morawy i dalej do Czech. Jak w tej sytuacji zachowali się książęta śląscy? Początkowo, przynajmniej część z nich, mimo że byli lennikami Korony Czeskiej i Zygmunta Luksemburskiego, starała się zachować lojalnie wobec strony polskiej. Z tego, co wiemy, posłowie króla polskiego i wielkiego księcia litewskiego podążający do Czech i z powrotem mieli swobodny przejazd przez księstwo raciborskie, kluczowe dla tranzytu, który zagwarantował Jan II Żelazny¹². Czynił to, łamiąc rozkazy Zygmunta Luksemburskiego, swego suzerena, który nakazywał, aby posłów heretyckich, wysłanników zbuntowanej Pragi, nie wpuszczać w granice swoich księstw, zatrzymywać i mu przekazywać¹³. Z pewnością podobnie postępowali pozostali: książęta cieszyńscy, oświęcimscy i opawscy, źródła bowiem nie przekazują żadnych informacji o jakichkolwiek incydentach.

Niestety, we wrześniu 1421 r. doszło do wydarzeń, które zepsuły na dłuższy czas dobre stosunki między Koroną Polską a książętami śląskimi, a oni sami zostali wciągnięci w wir wielkiej polityki.

¹¹ Długosz, lib. 11, s. 142; ks. 11, s. 149.

¹² *Geschichtsquellen der Hussitenkriege*, wyd. C. Grünhagen [w:] *Scriptores rerum Silesiacarum*, Bd. 6, Breslau 1871 [dalej: SRS], nr 19, s. 12–13; A. Prochaska, *Polska a Czechy w czasach husyckich aż do odwołania Korybuta z Czech. Studium z historii polsko-czeskiej. Część III i IV* [w:] *Rozprawy i sprawozdania z posiedzeń Wydziału Historyczno-Filozoficznego Akademii Umiejętności*, t. 8, Kraków 1878, s. 20, 136–138 (tu poprawki do listu wydanego przez Grünhagena).

¹³ *Urkundliche Beiträge zur Geschichte des Hussitenkrieges in den Jahren 1419–1436*, Bd. 1–2, hrsg. v. F. Palacký, Praga 1873 [dalej: UB], Bd. 1, nr 45.

Mianowicie, 4 września 1421 r. sejm w Kutnej Horze podjął decyzję o wysłaniu poselstwa na Litwę do wielkiego księcia Witolda. Na czele poselstwa, liczącego 40 osób, stanęli: Vaněk z Vlasimé, Wilhelm Kostka z Postupic, Jan Hlas z Kamienice i Veněk zwany Pivo. Do orszaku dołączyli też posłowie Jagiełły, Mroczek z Łopuchowa i Zawisza, którzy wracali z Czech do Polski. Poselstwo wyruszyło wkrótce po 4 września, by przed 13 września, zapewne około 9 września, dotrzeć do Raciborza i tam zostać zatrzymanym przez księcia Jana II Żelaznego¹⁴. Opisywane „wypadki raciborskie” znamy z kilku współczesnych listów (Jana II Żelaznego, Władysława Jagiełły, Witolda, Abrahama z Goszyc, Zygmunta Luksemburskiego)¹⁵ i ze wzmianki anonimowego dziejopisa w tzw. *Starych latopisach czeskich*¹⁶.

Zanim jednak przejdziemy do analizy tychże przekazów, warto poświęcić kilka słów osobie Jana (Janusza) II Żelaznego, gdyż jego cechy charakteru niewątpliwie wywarły przemożny wpływ na rozwój wypadków. Raciborski książę z dynastii Przemysłidów opawskich przez wiele lat politycznie był związany z królem

¹⁴ V.V. Tomek, *Dějepis města Prahy*, t. 4, Praha 1879, s. 198; A. Prochaska, *Polska a Cechy...*, s. 17–18; J. Grygiel, *Życie i działalność Zygmunta Korybutowicza. Studium z dziejów stosunków polsko-czeskich w pierwszej połowie XV wieku*, Wrocław–Kraków 1988, s. 43–44. Ostatnio J. Nikodem (*Polska i Litwa...*, s. 249–250) datował przybycie poselstwa dopiero na 12 września, co wynikało z założenia, że pokonywało ono dziennie tylko 25 km. Jednak klóci się to z ówczesnymi realiami, 40–50 km dziennie, a przy takim założeniu można było już dotrzeć do Raciborza około 9 września. Za Jarosławem Nikodemem datację przyjął też Marek Mika (*Górny Śląsk w dobie wojen husyckich. Przemysłidzi opawscy i raciborscy a rewolucja husycka*, Kraków 2015, s. 82–83).

¹⁵ UB, Bd. 1, nr 138, 142, 146; SRS, Bd. 6, nr 15, 16, 18–21; *Codex epistolaris Vitoldi magni ducis Lithuaniae 1376–1430*, wyd. A. Prochaska, Kraków 1882 [dalej: CV], nr 969, 970, 973–976; A. Prochaska, *Polska a Cechy...*, Dodatki nr 1–2; *Ruch husycki w Polsce. Wybór tekstów źródłowych (do r. 1454)*, wyd. R. Heck, E. Maleczyńska, Wrocław 1953, nr 51–53.

¹⁶ *Starí letopisové čeští od roku 1378 do 1527, čili Pokračování v kronikách Přibíka Pulkravy a Beneše z Hořovic z rukopisů starých vydané*, vyd. F. Palacký [w:] *Scriptorum rerum Bohemicarum*, t. 3, Pragae 1829, s. 47 = *Staré letopisy české z Vratislavského rukopisu*, red. F. Šimek, Praha 1937, s. 37. Tu jednak informacja jakoby poselstwo husyckie rozkazał aresztować i wydał Zygmunтови Luksemburskiemu syn Jana II, Mikołaj. Informacja wydaje się nie do przyjęcia, zważywszy, że żadne inne źródło tego nie potwierdza, wskazując na Jana jako decydenta, a także na fakt, że Mikołaj mógł mieć wtedy najwyżej 12 lat, co raczej eliminuje go z grona wydających rozkazy tej wagi. Przyjęli natomiast ten przekaz za wiarygodny M. Mika (*Górny Śląsk w dobie wojen...*, s. 81) i N. Mika (*Dzieje ziemi raciborskiej*, Kraków 2010, s. 50).

Wacławem IV i jemu zawdzięczał awanse. W 1397 r. został mianowany ochmistrem dworu, co skutkowało wejściem do rady królewskiej, otrzymał także bogate i ważne starostwo kłodzkie i ząbkowickie¹⁷. Książę w swym postępowaniu był jednak przewrotny i niekonsekwentny. Jednocześnie bowiem związał się z opozycyjną Jednotą Pańską i dał się namówić do spisku. Skutkowało to zamachem 11 czerwca 1397 r., zorganizowanym przez księcia wraz z kilkoma innymi panami rady, na czterech członków rady wywodzących się z niższej szlachty (osobiście zabił Purkarta Strnada z Janovic)¹⁸. Mimo że król Wacław IV przyjął tłumaczenie zamachowców, że pozbyli się zdrajców, i usprawiedliwił ich zamach, to w oczach większości Czechów Jan raciborski nie uzyskał usprawiedliwienia, a tym bardziej sympatii. Od tych wydarzeń nazywali go mało pochlebny określeniem „mistrz Hanusz”, w rozumieniu kata¹⁹. W rozgrywającym się konflikcie w dynastii Luksemburgów książę wspierał margrabiego morawskiego Prokopa, z którym spłądował dobra biskupstwa ołomunieckiego, za co został razem z 400 uczestnikami obłożony ekskomuniką (1399). Będąc w sojuszu z Prokopem, który walczył z Jodokiem wspieranym z kolei przez Zygmunta Luksemburskiego w 1400 r., wyprawił się na Węgry, ale wyprawa odwetowa króla węgierskiego w październiku tego roku zniszczyła mu ziemię raciborską²⁰. Wcześniej miał konflikt z biskupem krakowskim, któremu w 1390 r. spłądował dobra; z nieznanых powodów w tym czasie utopił też dwóch

¹⁷ J. Spévaček, *Václav IV. 1361–1419. K předpokladům husitské revoluce*, Praha 1986, s. 273; H. Miketová, *Muž se špatnou pověstí. Itinerář vévody Jana II. Opavského a Ratibořského* [w:] *Historie 2008. Sborník prací ze 14. celostátní studentské vědecké konference konané 5. a 6. března 2009 v Hradci Králové*, Hradec Králové 2009, s. 44–49.

¹⁸ Szczegółowo omówił wydarzenia V. Štěpán, *Vražda čtyř členů královské rady na Karlštejně roku 1397*, „Český časopis historický” 1994, t. 92, nr 1, s. 24–44.

¹⁹ *Staří letopisové čeští...*, s. 7, 47 = *Staré letopisy české z Vratislavského...*, s. 4, 37.

²⁰ *Codex diplomaticus et epistolaris Moraviae*, t. 12, wyd. V. Brandl, Brünn 1890, nr 524; *Ratiborer Chronik*, wyd. A. Weltzel, „Zeitschrift des Vereins für Geschichte und Alterthum Schlesiens” 1862, Bd. 4, s. 116; J. Mezník, *Lucemburská Morava 1310–1423*, Praha 1999, s. 271–272; V. Štěpán, *Moravský markrabě Jošt (1354–1411)*, Brno 2002, s. 484, 498; zob. też M. Weber, *Udział księcia mazowieckiego Siemowita IV w konflikcie między Luksemburgami Morawskimi na przełomie XIV i XV wieku* [w:] *Cognitioni gestorum. Studia z dziejów średniowiecza dedykowane Profesorowi Jerzemu Strzelczykowi*, red. D.A. Sikorski, A.M. Wyrwa, Poznań–Warszawa 2006, s. 487–491.

księży z Żor i Krzyżowic²¹. Był też oskarżany o inspirację zabójstwa Przemysława II oświęcimskiego, syna księcia cieszyńskiego Przemysława Noszaka, w 1406 r.²² Charakter zatem miał trudny, porywczy, nie cofał się przed nikim i niczym, stąd pewnie przydomek Żelazny. Ale równocześnie zachowywał się często w sposób nieprzemysłany, chaotyczny, niekonsekwentny. Stwierdzenie Jana Długosza, że był przebiegły i podstępny, a zmarł popadłszy w szal, dopełnia jego charakterystyki²³. Jednak z Władysławem Jagiełłą utrzymywał od 1390 r. bardzo dobre stosunki, często był w Krakowie, m.in. jako wysłannik króla Wacława IV. W 1402 r. król zaprosił go nawet na swój ślub i wesele z Anną Cylejską²⁴. Jagiella zawdzięczał też żonę, jego bratanicę Helenę Korybutównę, którą poślubił w 1407 r.²⁵

Historycy, którzy analizowali źródła dotyczące wypadków raciborskich, stwierdzali na ogół, że Jan raciborski, jako lojalny lennik Zygmunta Luksemburskiego, zatrzymał poselstwo czeskie, a później, mimo nacisków strony polskiej i litewskiej, nie ugiał się i odesłał mu husytów. Obraz wydarzeń nie jest jednak jednoznaczny, bowiem we współczesnej korespondencji książę przedstawiał różny przebieg wypadków, w zależności, kto był adresatem. Tak więc w liście do stryja Przemka opawskiego z 13 września (z Lubomi) podawał, narzekając na husytów, że odwiedził go diabeł z gównianymi husytami („der teufel mit den hussen beschissen”) i z jego rozkazu („wir haben sie lossen phoen”) zatrzymano czterdziestoposobowe poselstwo w Raciborzu, w którym było dwóch posłów króla

²¹ KKK, t. 2, nr 381; *Ratiborer Chronik...*, s. 115–116

²² Długosz, lib. 10, s. 241; ks. 10, s. 315–316; *Listinář Těšínska. Codex diplomaticus ducatus tesinensis*, cz. 2, wyd. E. Němec, Český Těšín 1955, nr 123; I. Panic, *Książę cieszyński Przemysław Noszak (*1332–1336 †1410). Wielki pan małego księstwa*, Cieszyn 2020, s. 211–213.

²³ Długosz, lib. 11, s. 64, 110; ks. 11, s. 66, 114.

²⁴ J. Sperka, *Z dziejów wojen...*, s. 310–311, 317; *idem*, *Wojny króla Władysława Jagiełły...*, s. 27, 41, 51–52, 64, 68. H. Miketová, *Muž se špatnou pověstí. Itinerář vévody Jana...*, s. 41–44; *Formularz Jerzego pisarza grodzkiego krakowskiego około 1399–1415*, wyd. K. Górski, Toruń 1950, s. 18–19, nr 19. O dacie wesela królewskiego zob. F. Sikora, *W sprawie małżeństwa Władysława Jagiełły z Anną Cylejską* [w:] *Personae – colligationes – facta*, red. J. Biernak *et al.*, Toruń 1991, s. 98–99.

²⁵ J. Tęgowski, *Pierwsze pokolenia Giedyminowiczów*, Poznań–Wrocław 1999, s. 113–114; J. Sperka, *Średniowiecze (do 1517 roku)* [w:] *Pszczyna. Monografia historyczna*, t. 1, red. R. Kaczmarek, J. Sperka, Pszczyna 2014, s. 89–90.

polskiego, Mroczek (z Łopuchowa) i Zawisza²⁶. Podobnie przedstawił przebieg wypadków królowi Zygmuntowi (co wynika z listów tegoż)²⁷. W listach skierowanych do strony polskiej i litewskiej natomiast się tłumaczył, że to mieszczenie raciborscy, bez jego wiedzy, zatrzymali poselstwo²⁸. Jednak w takie tłumaczenie nie wierzyła strona polsko-litewska, argumentując, że przecież bez jego zgodny mieszczenie nie mogli nic zrobić.

Prawda najpewniej leżała pośrodku, a wypadki – jak to z nieplanowanymi zdarzeniami bywa – rozwijały się w sposób niekontrolowany (nabierały cech śnieżnej kuli), do których trzeba było się szybko przystosować. Wszystko wskazuje na to, że mieszczenie rzeczywiście zatrzymali poselstwo w mieście, o czym decydowało usytuowanie Raciborza. Należy bowiem pamiętać, że obwarowane miasto leżało na lewym brzegu Odry, na trakcie od strony Moraw i Czech. Z kolei zamek wraz z osadą miejską Ostróg leżał na prawym brzegu rzeki. Poselstwo musiało zatem najpierw przejechać miasto – innej drogi nie było – następnie pokonać most na Odrze i dopiero przejechać koło zamku, by kierować się na Wodzisław, Pszczyń, Oświęcim i dalej na Kraków. Kiedy więc posłowie wjechali w mury miasta, a byli pewni, że przejadą, bo wcześniej to się udawało, zostali przez mieszczan zatrzymani. Zawiadomiony o tym zdarzeniu książę – mimo że wcześniej godził się na przejazd poselstw – nie mając wyboru, to zaaprobował. W oczach mieszczan nie mógł przecież okazać się poplecznikiem heretyków, łamiącym rozkazy królewskie, które nakazywały kontrolować granice i uniemożliwiać przejazd husytom do Polski.

Wypadki raciborskie – jeśli chodzi o zachowanie mieszczan – przypominają sytuację z początku 1423 r., kiedy Mikołaj Kornicz Siestrzeniec, burgrabia będziński, poseł Jagielly, podróżując do Pragi, znalazł się we Wrocławiu na dworze biskupa Konrada oleśnickiego, gdzie został gościnnie przez niego przyjęty. Kiedy jednak biskup dowiedział się, że jedzie dalej do husytów, bardzo mu to odradzał, stwierdzając, że on szanuje jego list żelazny,

²⁶ SRS, Bd. 6, nr 15; A. Sokółowski, *Projekt rozbioru Polski w w. XV*, „Rozprawy i sprawozdania z posiedzeń Wydziału Historyczno-Filozoficznego Akademii Umiejętności” 1874, t. 1, s. 88.

²⁷ SRS, Bd. 6, nr 21; CV, nr 973, 974; A. Prochaska, *Polska a Czechy...*, s. 24 i Dodatek nr 1.

²⁸ SRS, Bd. 6, nr 20, s. 13; UB, Bd. 1, nr 143, s. 153–154; *Ruch husycki...*, s. 71–72, nr 51.

ale jego mieszczenie tego nie uszanują i może mieć kłopoty. I tak też się stało; Siestrzeńca zatrzymano w Nysie, zarekwirowano mu wszystkie rzeczy, w tym konie i broń, został w samej bieliźnie. Zamierzano odesłać go do króla rzymskiego. Uratował Siestrzeńca biskup Konrad, który przybył do Nysy i doprowadził do jego uwolnienia, po poręczeniu i złożeniu kaucji, mimo że obecni tam książęta śląscy byli temu przeciwni²⁹.

Nie można się zatem dziwić, że książę Jan raciborski, relacjonując zatrzymanie poselstwa czeskiego, w zależności do kogo pisał, różnie przedstawił rozwój wypadków. Cóż bowiem miał napisać do stryja Przemka (faktycznego przywódcy książąt śląskich i blisko współpracującego z królem Zygmuntem), że łamie rozkazy królewskie i że to mieszczenie, a nie on zatrzymał posłów. Podobnie przecież musiał przedstawiać przebieg wydarzeń, pisząc do króla Zygmunta. Oczywiście, książę inaczej tłumaczył się przed stroną polską i litewską, mając zresztą w pamięci wcześniej składane obietnice Witoldowi i Jagielle o swobodnym przejeździe przez swoje księstwo. Kiedy jednak – tuż przed 13 września – do Raciborza przybył poseł króla polskiego Mikołaj Kornicz Siestrzeniec, książę się przestraszył. Ten bowiem oznajmił mu, że jeśli nie wypuści posłów, może się spodziewać polskiej interwencji zbrojnej³⁰. Stąd wkrótce listy księcia z prośbą o radę kierowane do przyjaciela, niedługo doradcy i dworzanina – znakomicie poinformowanego jak się okazuje – Abrahama Czarnego z Goszyc, żupnika wielickiego³¹,

²⁹ *Liber cancellariae Stanislai Ciolek. Ein Formelbuch der polnischen Königskanzlei aus der Zeit der husitischen Bewegung* [dalej: Liber Ciolek], wyd. J. Caro, Bd. 1–2, Wien 1871, 1874 („Archiv für österreichische Geschichte”, Bd. 45, 52); Bd. 1, nr 5, s. 31–32, Bd. 2, nr 126, s. 202; A. Prochaska, *Husyta polski* [w:] *idem, Szkice historyczne z XV wieku*, Kraków–Warszawa 1882, s. 217–218.

³⁰ [„und hot gewarnet daz wir in unserem lande alle tage geste werden haben”] (my w naszym kraju każdego dnia możemy mieć gości) – SRS, Bd. 6, nr 15, s. 10; A. Prochaska, *Polska a Czechy*..., s. 212–213; A. Kamiński, *Mikołaj z Jaroszowa zw. Kornicz lub Siestrzeniec* [w:] PSB, t. 21, Kraków–Wrocław 1976, s. 111; M. Čapský, *Vévoda Přemek Opavský*..., s. 227–228. Część historyków uważa jednak – z czym trudno się zgodzić – że misja Siestrzeńca dotyczyła uwolnienia rzekomo innego poselstwa polskiego, a nie poselstwa husyckiego, zob. V. Novotný, *K otázce české kandidatury na český trůn* [w:] *Sborník Žižkův 1424–1924 k pětistému výročí jeho úmrtí*, red. R. Urbanek, Praha 1924, s. 122–123; J. Nikodem, *Polska i Litwa*..., s. 249–250; M. Mika, *Górny Śląsk w dobie wojen husyckich*..., s. 82–83.

³¹ SRS, Bd. 6, nr 20; J. Grygiel, *Życie i działalność*..., s. 45. O Abrahamie Czarnym z Goszyc herbu Gryf szerzej zob. J. Ptaśnik, *Studia nad patrycjatem krakowskim wieków średnich*, „Rocznik Krakowski” 1914, t. 16, s. 13–15; J. Laberschek,

ale także ze skargą i prośbą o pomoc do króla rzymskiego Zygmunta oraz z tłumaczeniem się do króla Jagielli i księcia Witolda. Trudne położenie księcia doskonale rozumiał król polski, przysyłając mu list w spokojnym tonie (pisany 19 września w Kozienicach), informując, że wysłał do Raciborza Sistrzeńca i Mikołaja Słąkę z Ławszowa, domagając się uwolnienia posłów, ale nie kierując groźby³². O groźby natomiast postarał się książę Witold, pisząc, że jeśli nie wypuści posłów, to zemści się na nim i jego dzieciach, nie zważając na to, że jest z nim spokrewniony³³. Jednak jednocześnie książę litewski wysłał (22 września) do księstwa raciborskiego z misją do tamtejszej szlachty, swego sekretarza Bartłomieja z Górki, rodem zresztą z Proszowic pod Raciborzem, aby ta wpłynęła na swego księcia i doprowadziła do uwolnienia poselstwa³⁴. Drugiego posła skierował do Pragi, aby wysłano wojsko na granice księstwa raciborskiego, gdzie miał czekać na nie książę Zygmunt Korybutowicz³⁵; prażanie jednak nie zareagowali. Wypuszczenia posłów domagał się też od księcia wspomniany Zygmunt Korybutowicz, strasząc, że jeśli tego nie uczyni: „grozi ci ruina twego kraju i usunięcie z księstwa”³⁶. W Polsce cała sprawa wywołała wzburzenie, o czym pisał (23 września z Wieliczki) wspomniany żupnik wielicki do Jana Żelaznego, informując go, że nawet jeśli król nie będzie chciał uderzyć na księstwo, to rycerstwo samo to uczyni, ponieważ pojmanie posłów uderza w sojusz polsko-czeski³⁷.

Goszyce [w:] *Słownik historyczno-geograficzny województwa krakowskiego w średniowieczu*, cz. 1, z. 4, Wrocław–Kraków 1986, s. 814–815.

³² SRS, Bd. 6, nr 18. Na temat Mikołaja Słąki zob. P. Gąsiorowska, *Słąka (Slanka, Słonka) Mikołaj h. Kopaszyna (zm. 1444)* [w:] PSB, t. 38, Warszawa–Kraków 1997–1998, s. 628–631; D. Piwowarczyk, *Dyplomaci pierwszych Jagiellonów (1385–1454): Milites spectabiles* [w:] SPś, t. 10, red. S.K. Kuczyński, Warszawa 2010, s. 160.

³³ SRS, Bd. 6, nr 19.

³⁴ F. Kopetzky, *Die Gefangennahme der hussitischen Gesandten in Ratibor 1421*, „Zeitschrift des Vereins für Geschichte und Alterthum Schlesiens” 1868, Bd. 9, H. 2, s. 209–210; CV, nr 969 (regest); A. Prochaska, *Polska a Czechy...*, s. 20–21. Na temat Bartłomieja z Górki zob. S. Szybkowski, *Krzyżacki szpieg, lubelski mieszczanin i sandomierski chorąży. Kilka uwag w sprawie badań prozopograficznych personelu kancelarii Wielkiego Księcia Witolda* [w:] *Krzyżowcy, kronikarze, dyplomaci*, red. B. Śliwiński, Gdańsk–Koszalin 1997 („Gdańskie Studia z Dziejów Średniowiecza”, nr 4), s. 263–271.

³⁵ A. Prochaska, *Polska a Czechy...*, s. 20–21, s. 38.

³⁶ SRS, Bd. 6, nr 16; A. Prochaska, *Polska a Czechy...*, s. 19.

³⁷ SRS, Bd. 6, nr 20; *Ruch husycki...*, nr 51.

Król Zygmunt Luksemburski kryzys raciborski oczywiście wykorzystał do uderzenia w króla polskiego, mimo że tyle co zakończył w Tyrnawie pertraktacje z jego poselstwem, na czele ze Zbigniewem Oleśnickim i Janem Tarnowskim, oferując owdowiąłemu Jagielle za żonę Zofię Bawarską, wdowę po Wacławie IV, a w posagu Śląsk³⁸. Zapewniał zatem księcia Janusza o swojej pomocy. A o tę pomoc – opisując, jak to książę raciborski wypełniał jego rozkazy i pojął posłów husyckich, a teraz król polski grozi mu wojną – zwracał się z Trenczyna 8 i 9 października do Wrocławia i Krzyżaków. W tym samym tonie pisał też do książąt i elektorów Rzeszy, prosząc o przesłanie kopii listów papieżowi, kardynałom i innym monarchom³⁹. Jednocześnie (9 października) zwracał się do Jagielly, aby razem z Witoldem nie mścili się na Januszu raciborskim, jego wasalu, bo ten wykonywał tylko jego rozkazy⁴⁰. W tej coraz trudniejszej sytuacji politycznej książę raciborski, będąc pod dużą presją, nie mając faktycznie wyboru, postanowił odesłać zatrzymanych posłów Luksemburczykowi. Ten rycerzy uwięził w zamku Špilperk, a ich czeladź rozkazał natomiast ściąć w Brnie⁴¹. Posłów polskich książę Jan jednak uwolnił w połowie października. W rachunkach miasta Kazimierza pod datą 16 października 1422 r. odnotowano bowiem, że dano dwa konie dla Mrocza z Łopuchowa do Raciborza, który był tam w poselstwie królewskim, ale został zatrzymany i uwięziony przez księcia raciborskiego⁴².

Wypadki raciborskie przyniosły dwojaki skutek w relacjach książąt śląskich z Polską. Po pierwsze, książęta jednoznacznie przeszli na stronę Zygmunta, swego suzerena, wspierając jego dalsze działania względem Polski i husytów. Król Zygmunt dostrzegł w nich bowiem spory potencjał polityczny (ale także militarny), który zaczął wykorzystywać, a jednocześnie docenił ich lojalność w trudnej dla siebie sytuacji w Czechach. W marcu 1422 r. książęta

³⁸ Długosz, lib. 11, s. 150–151; ks. 11, s. 158–159 (poselstwo miało miejsce od 17 września do 4 października).

³⁹ SRS, Bd. 6, nr 21; CV, nr 973, 974; A. Prochaska, *Polska a Czechy...*, s. 24 i Dodatek nr 1; *Ruch husycki...*, nr 52–53.

⁴⁰ CV, nr 975, s. 536.

⁴¹ *Starí letopisové čeští...*, s. 47 = *Staré letopisy české z Vratislavského...*, s. 37.

⁴² *Podwody kazimierskie 1407–1432*, wyd. S. Krzyżanowski [w:] *Archiwum Komisji Historycznej Akademii Umiejętności w Krakowie*, t. 11, Kraków 1912, s. 416 = *Podwody miast małopolskich do końca XV wieku*, wyd. M. Schmidt, M. Starzyński, Kraków 2020 (Folia Jagellonica. Fontes 2°), s. 34; *Słownik historyczno-geograficzny...*, cz. 3, z. 1, Poznań 1994, s. 53.

śląscy, wraz z przedstawicielami tamtejszych miast, wzięli udział w wielkim zjedzie z królem Zygmuntem Luksemburskim w Ołomuńcu, gdzie dyskutowano o sposobach walki z husytami⁴³. Tam zresztą ksiązę raciborski został doceniony i nagrodzony przez króla za niezłomną postawę w kryzysie raciborskim; 15 marca monarcha nadał mu Karniów (jeszcze w roku poprzednim sprzedany księciu brzeskiemu), przywracając mu dawną ojcowiznę⁴⁴. Po drugie, ksiązęta śląscy, mimo że szybko zapomnieli o niedawnej przyjaźni z Jagiełłą, nie zamierzali, przynajmniej w pojedynkę, angażować się w działania, które uderzałyby w interesy Korony Polskiej. Widać to wyraźnie na przykładzie wydarzeń związanych z przemarszem przez terytorium księstwa oświęcimskiego, raciborskiego i cieszyńskiego Zygmunta Korybutowicza, który w połowie kwietnia 1422 r., udając się jako namiestnik do Pragi, prowadził ze sobą oddział w sile około 2500 żołnierzy. Jak donosił z żalem 25 kwietnia z Brzegu przyjaciel zakonu krzyżackiego Siegfried, lekarz przyboczny Zygmunta, ksiązę cieszyński Bolesław patrzył tylko na Korybuta ze swego zamku, ale ani jemu, ani nikomu innemu z ksiąząt polskich „nie chciało się siodłać konia”⁴⁵. Jak widać, nikt nie chciał mieć podobnych kłopotów, jakich doświadczył kilka miesięcy wcześniej ksiązę raciborski.

Natomiast po zjeździe ołomuńskim, wiosną 1422 r., ksiązęta śląscy zostali już w pełni wciągnięci przez Zygmunta Luksemburskiego w montowanie koalicji przeciw Polsce i Litwie. Niekwestionowanym ich przywódcą był – z racji sprawowanych funkcji – ksiązę oleśnicki Konrad, biskup wrocławski, a jednocześnie starosta wrocławski. Co ciekawe, z biskupem utrzymywał bliskie kontakty wspomniany wyżej Abraham Czarny z Goszyc, który dzielił się z nim informacjami politycznymi z Polski. Na te doniesienia powoływał się biskup w liście do Zygmunta Luksemburskiego z 5 kwietnia 1422 r., podając, że podczas spotkania usłyszał, że ksiązę Witold zaprzysiągł, iż postara się o to – „czego Boże nie dopuść” – aby Zigmunt nawet pół roku nie przeżył⁴⁶.

⁴³ M. Čapský, *Vévoda Přemek Opavský...*, s. 229.

⁴⁴ *Lehns- und Besitzurkunden Schlesiens und seiner einzelnen Fürstenthümer im Mittelalter*, t. 2, wyd. C. Grünhagen, H. Markgraf, Leipzig 1883, s. 502–503, nr 37; M. Čapský, *Vévoda Přemek Opavský...*, s. 229.

⁴⁵ SRS, Bd. 6, nr 29, s. 19; A. Sokolowski, *Projekt rozbioru Polski...*, s. 92; A. Prochaska, *Polska a Czecha...*, s. 58–59.

⁴⁶ CV, nr 1166, s. 547.

W końcu kwietnia 1422 r. król rzymski, w celu wybadania sytuacji, wysłał do Polski księcia głogowskiego Henryka X Rumpolda Młodszego. Następnie książę miał udać się do Prus i stamtąd razem z księciem Ludwikiem brzeskim pojechać do Danii⁴⁷. Podróż ta przyniosła rezultaty, ponieważ w lipcu 1422 r. w Norymberdze książęta i elektorowie niemieccy oświadczyli, że król duński, zakon krzyżacki, książęta śląscy i związek sześciu miast łżyckich zobowiązali się nieść pomoc Niemcom przeciw kacerzom⁴⁸. Elektorowie napisali też 26 lipca list do Władysława Jagiełły, wzywając do zawarcia pokoju z zakonem (trwała już wojna) i wytępienia herezji w Czechach⁴⁹. Gdy jednak próby nie przyniosły pozytywnych efektów, 21 sierpnia przychylni się do planu zaproponowanego przez zakon królowi rzymskiemu, a mianowicie wojny przeciw Polsce, którą wsparliby Węgrzy i książęta śląscy⁵⁰. Działania te zostały zintensyfikowane po klęsce zakonu krzyżackiego w wojnie z Polską i Litwą późnym latem 1422 r. i nieudanych zabiegach odwołania z Czech – wysłanego tam wiosną tego roku – Zygmunta Korybutowicza.

Na początku grudnia 1422 r. we Wrocławiu zebrało się duże grono książąt śląskich (biskup wrocławski Konrad, Przemek opawski, Jan raciborski, Ludwik brzeski i legnicki, Konrad Kantner oleśnicki, Jan ziebicki, Jan żagański, Rupert lubiński, Henryk IX Starszy głogowski, Henryk X Rumpold Młodszy głogowski, Konrad Biały kozielski, Konrad ścinawski, Waclaw i Ludwik oławscy), którzy postanowili udzielić poparcia Zygmuntowi Luksemburskiemu. Nie znamy natomiast przyczyn – czy był to przypadek, czy świadoma decyzja – braku obecności w zjedzie Piastów opolskich, cieszyńskich i oświęcimskich. Zebrani książęta, w obecności palatyna reńskiego Ludwika III Wittlesbacha i pełnomocnika zakonu, wielkiego marszałka Ludwika, podjęli decyzję o przymierzu przeciw Polsce i wysłaniu poselstwa do króla rzymskiego⁵¹. Po zakończeniu obrad biskup wrocławski Konrad i Przemek opawski, jako pełnomocnicy zgromadzonych książąt, w towarzystwie marszałka zakonu

⁴⁷ SRS, Bd. 6, nr 29.

⁴⁸ *Ibidem*, nr 33.

⁴⁹ *Codex epistolaris saeculi decimi quinti*, t. 1, cz. 1, wyd. A. Sokołowski, J. Szujski, Kraków 1876, nr 55 = *Kodeks dyplomatyczny Litwy*, wyd. E. Raczyński, Wrocław 1845, s. 292.

⁵⁰ SRS, Bd. 6, nr 34; A. Sokołowski, *Projekt rozbioru...*, s. 93.

⁵¹ SRS, Bd. 6, nr 43.

i palatyna reńskiego Ludwika, wyruszyli 10 grudnia, przez Opawę, do Preszburga (Bratysławy), gdzie dotarli 19 grudnia. Przybył tam też książę austriacki Albrecht i panowie węgierscy. W trakcie obrad marszałek krzyżacki nalegał, aby jak najprędzej, jeszcze tej zimy, podjąć wyprawę przeciw Polsce, jednak Zygmunt oparł się temu, odkładając plany na lato⁵². Już jednak 4 stycznia – dzień po przybyciu posłów od wielkiego mistrza – zawarto związek między królem rzymskim, węgierskim i czeskim, stanami węgierskimi, książętami i miastami śląskimi oraz sześcioma miastami łużyckimi z jednej strony, a zakonem krzyżackim z drugiej⁵³. Dzień później, 5 stycznia, książęta Konrad oleśnicki, biskup wrocławski oraz Przemek opawski wydali dokument, oznajmiając, że przystąpili do przy mierza wymierzonego w Polskę. Czynili to w imieniu swoim i tych dwunastu książąt, od których na zjeździe wrocławskim otrzymali pełnomocnictwa⁵⁴. Jednak dokument ten był tylko aktem wstępnym, zapewniającym, natomiast dokument oficjalny opatrzony pieczęciami planowano wystawić i przekazać marszałkowi zakonu we Wrocławiu 23 stycznia 1423 r. (do 16 lutego zobowiązywał się taki akt wystawić Zygmunt i stany węgierskie, a zakon miał ze swej strony przysłać ratyfikację do Wrocławia do 31 stycznia)⁵⁵. Na początku lutego król Zygmunt Luksemburski wystawił dokument, w którym wyliczył swoich sprzymierzeńców, czyli zakon krzyżacki i osiemnastu wymienionych imiennie książąt śląskich⁵⁶. Określił też przyczyny i cele koalicji przeciw Polsce, a zwłaszcza przeciw Witoldowi, którego oskarżał, że wystąpił przeciw wyrokowi wrocławskiemu, a wiedziony zemstą połączył się z kacerzami, wysłał brata do Czech, wskutek tego wierni w Czechach, Morawach i Śląsku doznawali ucisku, a herezja wzrosła w siłę. On też miał skłonić Turków do napadu na Węgry. Dostało się również

⁵² *Ibidem*.

⁵³ *Ibidem*, nr 45.

⁵⁴ *Ibidem*, nr 43, 44; A. Sokołowski, *Projekt rozbioru Polski...*, s. 93, 97–100; M. Čapský, *Vévoda Přemek Opavský...*, s. 242–244.

⁵⁵ SRS, Bd. 6, nr 44, 45; CV, nr 975, s. 536; A. Sokołowski, *Projekt rozbioru Polski...*, s. 100.

⁵⁶ Byli to: biskup wrocławski Konrad oleśnicki, Jan raciborski, Przemek opawski, Bolesław cieszyński, Bolesław IV i Bernard opolscy, Ludwik legnicko-brzeski, Jan ziębicki, Konrad Kantner oleśnicki, Jan zagański, Rupert lubiński, Henryk IX Starszy głogowski, Konrad ścinawski, Kazimierz oświęcimski, Konrad kozielski, Waclaw i Ludwik oławscy i Waclaw krośnieński. W akcie – w stosunku do tego z 5 stycznia – zostali dopisani książęta: opolscy, cieszyński i oświęcimski.

Jagielle, który miał tolerować gromadzenie i uzbrajanie oddziałów Zygmunta Korybutowicza w Krakowie, w dodatku król polski połączył się z Witoldem i najechali zakon. Po zwycięstwie koalicji planowano rozbiór Polski, gdzie zakonowi krzyżackiemu miały przypaść: ziemia dobrzyńska, Kujawy i ziemia łęczycka, Węgrom Ruś Czerwona i Podole. Nie sprecyzowano natomiast zysków książąt śląskich. O ich ewentualnych nabytkach napisano, że mogą uzyskać to, co kiedyś stracili, a co wspólna komisja ustali⁵⁷. To z kolei pokazuje, że znaczenie ich w zawartym sojuszu było niewielkie.

Sytuacja zmieniła się jednak diametralnie, kiedy rozniosły się pogłoski o przymierzu Witolda z Turkami. Już 28 stycznia marszałek zakonu pisał z Wrocławia do króla rzymskiego, że jeśli dojdzie do tego planu, zgodnie z którym Turcy uderzą na Węgry, a siły polsko-litewskie z Tatarami i husytami rozprawią się z krzyżakami i książętami śląskimi, to zakonowi grozi zagłada („że już nie o podział Polski, nie o zdobycze na jej ziemiach chodzi, lecz o znośny teraz dla zakonu pokój”)⁵⁸. W dodatku okazało się, że panowie węgierscy i czescy nie są skorzy do udziału w wojnie z Polską w przymierzu z Krzyżakami⁵⁹. Jednak na ten (zły) obrót sprawy Zygmunt Luksemburski był przygotowany. Nie byłby przecież sobą, gdyby zdawał się tylko na jedno rozwiązanie, jeden plan – w tym wypadku siłowy względem Polski – a nie próbował mimo wszystko porozumieć się z Jagiełłą i Witoldem. Jak wiadomo, 30 listopada panowie węgierscy mający pełnomocnictwa od Luksemburczyka spotkali się z panami polskimi w Lubiczu, gdzie ustalono, że zjazd monarchów odbędzie się w czasie najbliższego postu⁶⁰. W efekcie już w końcu marca 1423 r. w Kieżmarku doszło do zjazdu Zygmunta Luksemburskiego z Władysławem Jagiełłą, gdzie zakończono wzajemne spory i odnowiono sojusz⁶¹.

⁵⁷ SRS, Bd. 6, nr 46; A. Sokołowski, *Projekt rozbioru Polski...*, s. 101–103; K. Baczkowski, *Projekty rozbiorów państw suwerennych w późnym średniowieczu i u początku doby nowożytnej*, Kraków 2001, s. 9–10.

⁵⁸ SRS, Bd. 6, nr 47.

⁵⁹ *Ibidem*, nr 50; A. Sokołowski, *Projekt rozbioru...*, s. 106; A. Prochaska, *Polska a Czechy...*, s. 127–129.

⁶⁰ Długosz, lib. 11, s. 184; ks. 11, s. 195–196. O planowanym spotkaniu króla rzymskiego z królem polskim pisał 6 stycznia 1423 r. marszałek zakonu do wielkiego mistrza, zob. SRS, Bd. 6, nr 45.

⁶¹ A. Sokołowski, *Projekt rozbioru Polski...*, s. 103–107; CV, nr 1073, 1074; Długosz, lib. 11, s. 188–189; ks. 11, s. 198–199; J. Krzyżaniakowa, J. Ochmański, *Władysław II Jagiełło*, Wrocław–Kraków 2006 (wyd. 2), s. 281.

Książęta śląscy niewątpliwie zostali zaskoczeni tą nagłą zmianą w relacjach Zygmunta Luksemburskiego z Polską i Litwą. Plany rozbiorowe Polski pozostały w sferze projektów, a zbliżenie Jagielli z Zygmuntem spowodowało, że nie było już potrzeby wystawiania dokumentów sojuszniczych. Z pewnością całą sytuację omawiano na zjeździe książąt śląskich w Nysie na początku marca 1423 r.⁶² Nagłe przywrócenie dobrych relacji między Zygmuntem Luksemburskim a Władysławem Jagiełłą i Witoldem spowodowało, że z konfliktu najbardziej skompromitowani wyszli książęta śląscy i chyba czuli się autentycznie winni niechlubnej roli, jaką odegrali. Nie bez przyczyny biskup wrocławski Konrad, pierwszy spośród książąt, wraz z braćmi Konradem Kąckim i Konradem Białym, przybywszy do Kalisza w Wielkanoc 1424 r., przepraszał Jagiełłę i Polskę. Pokornie prosili o przyjęcie ich na powrót do łaski królewskiej Korony Polskiej, którą utracili, wszedłszy w poprzedni związek z królem Zygmuntem w celu rozbioru Polski. Biskup przy okazji oznajmił, że Ślązacy pogodzili się już z Mikołajem Siestrzeńcem, upokorzonym w Nysie w ubiegłym roku⁶³. Jagiełło, po zasięgnięciu rady księcia Witolda, przychylił się do ich prośb. Inni książęta śląscy już miesiąc wcześniej stali się na powrót przyjaciółmi Polski. Na koronacji królowej Zofii Holszańskiej 5 marca w Krakowie pojawili się bowiem: Waclaw zagański, Bernard opolski, Bolesław cieszyński, Kazimierz oświęcimski, Waclaw opawski, Jan raciborski, Konrad Białły bytomski, Konrad Czarny kozielski⁶⁴. Z wymienionych, poza księciem zagańskim, wszyscy sygnowali niesławny projekt rozbioru Polski. Teraz jeden z nich, Janusz Żelazny raciborski, uzyczył królowi polskiemu wiele swoich srebrnych naczyń i pucharów, które wykorzystano w czasie uroczystości koronacyjnych⁶⁵.

⁶² O zjeździe książąt śląskich dowiadujemy się z listu Jagielli do Witolda z 27 kwietnia 1424 r. pisanego z Kalisza, który przedstawił relację w tej sprawie biskupa wrocławskiego Konrada, zob. Liber Ciolek, Bd. 1, s. 27 = SRS, Bd. 6, nr 56, s. 40 = CV, s. 636 (regist); zob. Liber Ciolek, Bd. 1, nr 5, s. 31–32. Datacja zjazdu książąt nie jest podana w liście, wynika z itinerarium biskupa wrocławskiego.

⁶³ Liber Ciolek, Bd. 1, s. 27 = SRS, Bd. 6, nr 56, s. 40 = CV, s. 636 (regist); CV, nr 1143 (glejt Jagielli dla księcia Konrada Białego); zob. też. B. Dziaduch, *Stosunki i powiązania księcia oleśnicko-kozielskiego Konrada Białego z Polską po wojnach husyckich*, „Acta Universitatis Wratislaviensis” 1974, nr 195: *Historia* 23, s. 157–158.

⁶⁴ Długosz, lib. 11, s. 197; ks. 11, s. 207–208.

⁶⁵ *Podwody kazimierskie...*, s. 426–428 = *Podwody miast...*, s. 44–45; zob. też H. Miketová, *Zaprávy o dějinách Ratiboře za vlády Jana II. Opavsko-Ratibořského*

Wielka polityka wciągnęła w swój wir drobnych książąt, którzy – bezgranicznie zaufawszy Zygmuntovi – szybko dostali nauczkę, że nie warto zrywać mostów, bo można zostać z niczym. Tego błędu w następnych latach już nie popełnili. W eskalującym konflikcie husyckim wypełniali obowiązki lenników wobec króla Zygmunta Luksemburskiego, ale przede wszystkim bronili swych posiadłości, utrzymując na dobre stosunki z Polską, bo często tylko z jej strony mogli liczyć na realną pomoc.

Bibliografia

Źródła archiwalne

Geheimes Staatsarchiv Preußischer Kulturbesitz in Berlin, Ordensbriefarchiv, nr 2111.

Źródła drukowane

Codex diplomaticus et epistolaris Moraviae, t. 12, wyd. V. Brandl, Brünn 1890.

Codex diplomaticus Regni Poloniae et Magni Ducatus Lithuaniae, t. 4, wyd. M. Dogiel, Vilnae 1764.

Codex epistolaris saeculi decimi quinti, t. 1, cz. 1, wyd. A. Sokołowski, J. Szujski, Kraków 1876.

Codex epistolaris Vitoldi magni ducis Lithuaniae 1376–1430, wyd. A. Prochaska, Kraków 1882.

Formularz Jerzego pisarza grodzkiego krakowskiego około 1399–1415, wyd. K. Górski, Toruń 1950.

Geschichtsquellen der Hussitenkriege, wyd. C. Grünhagen [w:] *Scriptores rerum Silesiacarum*, Bd. 6, Breslau 1871.

Jana Długosza Roczniki, czyli Kroniki sławnego Królestwa Polskiego, ks. 11, Warszawa 1985.

Joannis Długossii Annales seu cronicae incliti Regni Poloniae, lib. 11, Varsaviae 2000.

Kodeks dyplomatyczny katedry krakowskiej św. Wacława, t. 2, wyd. F. Piekosiński, Kraków 1883.

Kodeks dyplomatyczny Litwy, wyd. E. Raczyński, Wrocław 1845.

v účtech měst Krakova a Kaziměře [w:] *Mieszko IV Laskonogi, książę raciborski i dzielnicowy władca Polski oraz jego dziedzictwo*, red. N. Mika, Racibórz 2011, s. 94–95.

- Kodeks dyplomatyczny Polski*, t. 4, wyd. M. Boniecki, M. Bobowski, Warszawa 1887.
- Kronika Bartoška z Drahonic*, wyd. J. Emler [w:] *Fontes rerum Bohemicarum*, t. 5, Praha 1893.
- Lehns- und Besitzurkunden Schlesiens und seiner einzelnen Fürstentümer im Mittelalter*, t. 2, wyd. C. Grünhagen, H. Markgraf, Leipzig 1883.
- Liber cancellariae Stanislai Ciolek. Ein Formelbuch der polnischen Königskanzlei aus der Zeit der husitischen Bewegung*, wyd. J. Caro, Bd. 1–2, Wien 1871, 1874 („Archiv für österreichische Geschichte”, Bd. 45, 52).
- Listinář Těšínska. Codex diplomaticus ducatus tesinensis*, cz. 2, wyd. E. Němec, Český Těšín 1955.
- Podwody kazimierskie 1407–1432*, wyd. S. Krzyżanowski [w:] *Archiwum Komisji Historycznej Akademii Umiejętności w Krakowie*, t. 11, Kraków 1912.
- Podwody miast małopolskich do końca XV wieku*, wyd. M. Schmidt, M. Starzyński, Kraków 2020 („Folia Jagellonica. Fontes 2”).
- Rachunki dworu króla Władysława Jagiełły i królowej Jadwigi z lat 1388–1420*, wyd. F. Piekosiński, Kraków 1896.
- Ratiborer Chronik*, wyd. A. Weltzel, „Zeitschrift des Vereins für Geschichte und Alterthum Schlesiens” 1862, Bd. 4.
- Ruch husycki w Polsce. Wybór tekstów źródłowych (do r. 1454)*, wyd. R. Heck, E. Maleczyńska, Wrocław 1953.
- Staré letopisy české z Vratislavského rukopisu*, red. F. Šimek, Praha 1937.
- Starí letopisové čeští od roku 1378 do 1527, čili Pokračování v kronikách Přibíka Pulkavy a Beneše z Hořovic z rukopisů starých vydané*, wyd. F. Palacký [w:] *Scriptorum rerum Bohemicarum*, t. 3, Pragae 1829.
- Urkundliche Beiträge zur Geschichte des Hussitenkrieges in den Jahren 1419–1436*, Bd. 1–2, hrsg. v. F. Palacký, Praga 1873.

Literatura przedmiotu

- Baczkowski K., *Projekty rozbiorów państw suwerennych w późnym średniowieczu i u początku doby nowożytnej*, Kraków 2001.
- Biskup M., *Wojny Polski z zakonem krzyżackim 1308–1521*, Gdańsk 1993.
- Čapský M., *Górný Šlask w okresie późnego średniowiecza (1327–1526)* [w:] *Historia Górnego Šlaska. Polityka, gospodarka i kultura*

- europiejskiego regionu*, red. J. Bahlcke, D. Gawrecki, R. Kaczmarek, Gliwice 2011.
- Čapský M., *Vévoda Přemek Opavský (1366–1433). Ve službách posledních Lucemburků*, Brno–Opava 2005.
- Dąbrowski J., *Dzieje polityczne Śląska w latach 1290–1402* [w:] *Historia Śląska od czasów najdawniejszych do roku 1400*, t. 1, red. S. Kutrzeba, Kraków 1933 (wyd. 2, Kraków 2013).
- Dziaduch B., *Stosunki i powiązania księcia oleśnicko-kozielskiego Konrada Białego z Polską po wojnach husyckich*, „Acta Universitatis Wratislaviensis” 1974, nr 195: *Historia* 23.
- Gąsiorowska P., *Śląka (Slanka, Slonka) Mikołaj h. Kopaszyna (zm. 1444)* [w:] *Polski słownik biograficzny*, t. 38, Warszawa–Kraków 1997–1998.
- Grygiel J., *Życie i działalność Zygmunta Korybutowicza. Studium z dziejów stosunków polsko-czeskich w pierwszej połowie XV wieku*, Wrocław–Kraków 1988.
- Husitské století*, red. P. Cermanová, R. Novotný, P. Soukup, Praha 2014.
- Jasiński K., *Rodowód Piastów śląskich. Piastowie wrocławscy, legnicko-brzescy, świdniccy, ziebiccy, głogowscy, żagańscy, oleśniccy, opolscy, cieszyński i oświęcimscy*, Kraków 2007.
- Kamiński A., *Mikołaj z Jaroszowa zw. Kornicz lub Sistrzeniec* [w:] *Polski słownik biograficzny*, t. 21, Kraków–Wrocław 1976.
- Kavka F., *Posledni Lucemburk na českém trůně*, Praha 1998.
- Kopetzky F., *Die Gefangennahme der hussitischen Gesandten in Ratibor 1421*, „Zeitschrift des Vereins für Geschichte und Alterthum Schlesiens”, Bd. 9, H. 2.
- Krzyżaniakowa J., Ochmański J., *Władysław II Jagiełło*, Wrocław–Kraków 2006 (wyd. 2).
- Laberschek J., *Goszyce* [w:] *Słownik historyczno-geograficzny województwa krakowskiego w średniowieczu*, cz. 1, z. 4, Wrocław–Kraków 1986.
- Mezník J., *Lucemburská Morava 1310–1423*, Praha 1999.
- Mika M., *Górny Śląsk w dobie wojen husyckich. Przemysłidzi opawscy i raciborscy a rewolucja husycka*, Kraków 2015.
- Mika N., *Dzieje ziemi raciborskiej*, Kraków 2010.
- Miketová H., *Muž se špatnou pověstí. Itinerář vévody Jana II. Opavského a Ratibořského* [w:] *Historie 2008. Sborník prací ze 14. celostátní studentské vědecké konference konané 5. a 6. března 2009 v Hradci Králové*, Hradec Králové 2009.

- Miketová H., *Zaprávy o dějinách Ratiboře za vlády Jana II. Opavsko-Ratibořského v útech měst Krakova a Kaziměře* [w:] *Mieszko IV Laskonogi, książę raciborski i dzielnicowy władca Polski oraz jego dziedzictwo*, red. N. Mika, Racibórz 2011.
- Nikodem J., *Polska i Litwa wobec husyckich Czech w latach 1420–1433. Studium o polityce dynastycznej Władysława Jagiełły i Witolda Kiejstutowicza*, Poznań 2004.
- Nikodem J., *Witold. Wielki książę litewski (1354 lub 1355–27 października 1430)*, Kraków 2013.
- Novotný V., *K otázce české kandidatury na český trůn* [w:] *Sborník Žižkův 1424–1924 k pětistému výročí jeho úmrtí*, red. R. Urbanek, Praha 1924.
- Nowak Z.H., *Międzynarodowe procesy polubowne jako narzędzie polityki Zygmunta Luksemburczyka w północnej i środkowowschodniej Europie (1412–1424)*, Toruń 1981.
- Paner A., *Luksemburgowie w Czechach. Historia polityczna ziem czeckich w latach 1310–1437*, Gdańsk 2004.
- Panic I., *Książę cieszyński Przemysław Noszak (*1332–1336 † 1410). Wielki pan małego księstwa*, Cieszyn 2020.
- Piwowarczyk D., *Dyplomaci pierwszych Jagiellonów (1385–1454): Milites spectabiles* [w:] *Spółeczeństwo Polski średniowiecznej*, t. 10, red. S.K. Kuczyński, Warszawa 2010.
- Prochaska A., *Husyta polski* [w:] *idem, Szkice historyczne z XV wieku*, Kraków–Warszawa 1882.
- Prochaska A., *Polska a Czechy w czasach husyckich aż do odwołania Korybuta z Czech. Studium z historii polsko-czeskiej. Część III i IV* [w:] *Rozprawy i sprawozdania z posiedzeń Wydziału Historyczno-Filozoficznego Akademii Umiejętności*, t. 8, Kraków 1878.
- Prochaska A., *Wyrok wrocławski*, „Przegląd Historyczny” 1909, t. 8.
- Ptaśnik J., *Studia nad patrycjatem krakowskim wieków średnich*, „Rocznik Krakowski” 1914, t. 16.
- Rajman J., *Pogranicze śląsko-małopolskie w średniowieczu*, Kraków 1998.
- Tomek V.V., *Dějepis města Prahy*, t. 4, Praha 1879.
- Sikora F., *W sprawie małżeństwa Władysława Jagiełły z Anną Cylejską* [w:] *Personae – colligationes – facta*, red. J. Bieniak et al., Toruń 1991.
- Słownik historyczno-geograficzny województw poznańskiego w średniowieczu*, cz. 3, z. 1, red. A. Gąsiorowski, Poznań 1994.
- Šmahel F., *Husitská revoluce*, t. 1, 3, Praha 1995, 1996.

- Sokołowski A., *Projekt rozbioru Polski w w. XV*, „Rozprawy i sprawozdania z posiedzeń Wydziału Historyczno-Filozoficznego Akademii Umiejętności” 1874, t. 1.
- Sperka J., *Jeszcze raz o okolicznościach zawarcia małżeństwa między Jadwigą Melszyńską i księciem opolskim Bernardem* [w:] *Inter Regnum et Ducatum. Studia ofiarowane Profesorowi Janowi Tęgowskiemu w siedemdziesiątą rocznicę urodzin*, red. P. Guzowski, M. Liedke, K. Boroda, Białystok 2018.
- Sperka J., *Przyjaźń, wrogość, współpraca. Władysław Jagiełło wobec książąt śląskich* (w przygotowaniu do druku).
- Sperka J., *Średniowiecze (do 1517 roku)* [w:] *Pszczyna. Monografia historyczna*, t. 1, red. R. Kaczmarek, J. Sperka, Pszczyna 2014.
- Sperka J., *Władysław książę opolski, wieluniński, kujawski, dobrzyński, pan Rusi, palatyn Węgier i namiestnik Polski (1326/1330–8 lub 18 maja 1401)*, Kraków 2016.
- Sperka J., *Wojny króla Władysława Jagiełły z księciem opolskim Władysławem (1391–1396)*, Wodzisław Śląski 2011 (wyd. 2).
- Sperka J., *Z dziejów wojen Władysława Jagiełły z księciem opolskim Władysławem. Działania wojenne w latach 1393–1394* [w:] *Cracovia – Polonia – Europa. Studia z dziejów średniowiecza ofiarowane Jerzemu Wyrozumskiemu w sześćdziesiątą piątą rocznicę urodzin i czterdziestolecie pracy naukowej*, red. K. Baczkowski, W. Bukowski, Kraków 1995.
- Sperka J., *Związki rodzinne króla Władysława Jagiełły z książętami górnośląskimi i Luksemburgami w tle* [w:] *Ojcowie i synowie. O tron, władzę, dziedzictwo. W 700. rocznicę narodzin Karola IV Luksemburskiego, króla czeskiego i cesarza 1316–1378*, red. B. Możejko, A. Paner, Gdańsk 2018.
- Spévaček J., *Václav IV. 1361–1419. K předpokladům husitské revoluce*, Praha 1986.
- Štěpán V., *Moravský markrabě Jošt (1354–1411)*, Brno 2002.
- Štěpán V., *Vražda čtyř členů královské rady na Karlštejně roku 1397*, „Český časopis historický” 1994, t. 92, nr 1.
- Strzelecka A., *Ze studiów nad stosunkami polsko-czeskimi za Wacława IV i Władysława Jagiełły*, „Małopolskie Studia Historyczne” 1965, t. 8, z. 3–4.
- Szybkowski S., *Krzyżacki szpieg, lubelski mieszczanin i sandomierski chorąży. Kilka uwag w sprawie badań prozopograficznych personelu kancelarii Wielkiego Księcia Witolda* [w:] *Krzyżowcy, kronikarze*,

- dplomaci*, red. B. Śliwiński, Gdańsk–Koszalin 1997 („Gdańskie Studia z Dziejów Średniowiecza”, nr 4).
- Tęgowski J., *Pierwsze pokolenia Giedyminowiczów*, Poznań–Wrocław 1999.
- Tęgowski J., *Władcy śląscy w polityce małżeńskiej króla Władysława Jagiełły (1386–1412)* [w:] *Piastowie śląscy w kulturze i europejskich dziejach*, red. A. Barciak, Katowice 2007.
- Weber M., *Udział księcia mazowieckiego Siemowita IV w konflikcie między Luksemburgami Morawskimi na przełomie XIV i XV wieku* [w:] *Cognitioni gestorum. Studia z dziejów średniowiecza dedykowane Profesorowi Jerzemu Strzelczykowi*, red. D.A. Sikorski, A.M. Wyrwa, Poznań–Warszawa 2006.
- Zajązkowski S., *Studia nad procesami Polski i Litwy z zakonem krzyżackim w latach 1420–1423*, „Ateneum Wileńskie” 1937, R. 12.
- Żáček R., *Górny Śląsk na progu historii* [w:] *Historia Górnego Śląska. Polityka, gospodarka i kultura europejskiego regionu*, red. J. Bahlke, D. Gawrecki, R. Kaczmarek, Gliwice 2011.

Abstract

The Dukes of Silesia in Polish-Czech relations in the Early Period of the Hussite Revolution

From the start of his reign, Władysław Jagiełło strove to normalize relations with the Silesian dukes, vassals of the Czech Crown, and neighbors of the Kingdom of Poland. These plans were initially disrupted by the war with Władysław Opolczyk and his nephews (1391–1396), but after it ended, relations were correct for the next two decades. Jagiełło’s wise policy towards the Silesian dukes also included his matrimonial policy, arranging marriages with representatives of the Giedyminowicz family. In the mid-1420s, all the bordering Upper Silesian principalities were ruled by relatives of the Polish king. Despite this, the dukes of Upper Silesia remained faithful to their Czech rulers. When the Hussite Revolution broke out in Bohemia in 1419, the Silesian dukes supported Sigismund of Luxemburg, the successor of Wenceslas IV. At the same time, however, they tried to maintain proper relations with the Polish King Władysław Jagiełło, permitting – like the princes of Racibórz, Cieszyn, and Oświęcim – the Hussite legations to pass through their territories on the way to Poland and Lithuania with the offer of the crown of St. Wenceslas. The

situation changed when, in September 1421 in Racibórz, Jan II Żelazny (who was married to Jagiełło's niece Helena) imprisoned the Hussite legation sent by the Czech parliament. Despite pleas and threats from the Polish and Lithuanian sides demanding their release, the Duke of Racibórz, under great pressure, handed over the envoys to King Zygmunt. Consequently, the Silesian dukes, fearing for their principalities (at the hands of the Hussites and Poland), became closely associated with Sigismund of Luxemburg and became his allies in the conflict with Jagiełło and Witold. The culmination of these activities was that the Silesian dukes, at the beginning of 1423, joined a pact against Poland, the aim of which was its partition. However, when Sigismund of Luxemburg abruptly changed his policy and, in March 1423 in Kieżmark, concluded a treaty of friendship with King Jagiełło, the Silesian dukes realized that they had made a mistake by trusting their ruler excessively and adopting anti-Polish rhetoric. So they took rapid steps to restore the former correct relations, apologizing to King Jagiełło and the Kingdom of Poland for their actions, a move that proved successful.